

תפילה לפני ואחרי מעשה רפואי, לפי הגמרא

א. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ס עמוד א

תנו רבנן: הנכנס לבית המרחץ אומר "יהי רצון מלפניך ד' אלקי שתצילני מזה וכיוצא בו, ואל יארע בי דבר קלקלה ועון, ואם יארע בי דבר קלקלה ועון תהא מיתתי כפרה לכל עונותי." אמר אביי לא לימא אינש הכי, דלא לפתח פומיה לשטן, דאמר ריש לקיש וכן תנא משמיה דרבי יוסי לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן. אמר רב יוסף מאי קראה? דכתיב "כמעט כסדם היינו לעמרה דמינו, מאי אהדר להו נביא?" שמעו דבר ד' קציני סדם וגו'." כי נפיק מאי אומר? אמר רב אחא: מודה אני לפניך ד' שהצלתני מן האור... דאמר רב אחא הנכנס להקיז דם אומר "יהי רצון מלפניך ד' אלקי שיהא עסק זה לי לרפואה ותרפאני, כי קל רופא נאמן אתה ורפואתך אמת, לפי שאין דרכן של בני אדם לרפאות אלא שנהגו." אמר אביי לא לימא אינש הכי, דתני דבי רבי ישמעאל "ורפא ירפא' מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות." כי קאי מאי אומר? אמר רב אחא ברוך רופא חנם.

ב. רב אברהם יצחק קוק, עולת ראיה א' עמ' שצ

הרופא בשכר יש לו תכלית אחרת זולת הרפואה ובריאותו של החולה, אבל המטרה האלקית של הרופא הנאמן היא רק ההצלחה ובריאותו של בריותיו בריאות הגוף ובריאות הנפש, וא"כ אין לו ברפואה שום תכלית אחרת כי אם הרפואה עצמה והוא רופא חנם.

ג. נשמת אברהם או"ח רל (ב) 211-212 PDF

המחלוקת

ד. רבינו בחיי, פירוש לשמות כא: יט

ומה שארז"ל: (ב"ק פה א) "ורפא ירפא", מכאן שנתנה רשות לרופא לרפאות, לא אמרו אלא במכה שבחוץ שהכתוב מדבר בה, אבל חולי מבפנים אין זה תלוי ביד הרופא אלא ביד הרופא כל בשר (איוב יב, י) "אשר בידו נפש כל חי".

ה. רמב"ן, תורה האדם, שער המיחוש, ענין הסכנה

ומסתברא דהא דאמרינן נתנה תורה רשות לרופא לרפאות, לומר שאינו אסור משום חשש השגגה, א"נ שלא יאמרו הקדוש ברוך הוא מוחץ והוא מרפא, שאין דרכן של בני אדם ברפואות אלא שנהגו, כענין שכתוב (ד"ה ב' ט"ז) "גם בחליו לא דרש את ד' כי אם ברופאים." אבל האי רשות רשות דמצוה הוא דמצוה לרפאות ובכלל פקו"נ הוא...

ו. ברכות יט.

תנו רבנן: העוסקים בהספד... והוא עומד ומצדיק עליו את הדין ואומר "רבון העולמים הרבה חטאתי לפניך ולא נפרעת ממני אחד מני אלף, יה"ר מלפניך ד' אלקינו שתגדור פרצותינו ופרצות כל עמך בית ישראל ברחמים." אמר אביי: לא מבעי ליה לאינש למימר הכי, דאמר רבי שמעון בן לקיש וכן תנא משמיה דרבי יוסי, לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן. ואמר רב יוסף, מאי קראה? שנאמר "כמעט כסדום היינו, מאי אהדר להו נביא?" שמעו דבר ד' קציני סדום.

ז. ט"ז יו"ד שלו: א

נראה פי' הגמרא בדרך הזה: דרב אחא הצריך לומר האי לישנא שכן אין דרכן של בני אדם בנוסח התפלה שאומר המקיז דם, דהיינו שהוא מתנצל למה מבקש רפואה על ידי ההקזה שהוא לפי הטבע אף שאינו מן הראוי לעשות כן אלא לבקש רחמים להנצל ע"י רחמים של מעלה, מ"מ מאחר שכבר נהגו לעשות רפואה ע"י הטבע גם אני עושה כן, ועל כל פנים אני מודה שהכל בא על ידך כי קל רופא נאמן אתה. ועל זה חולק אביי דלא לימא "שכן נהגו" דגם התורה הסכימה על זה שיהא רפואה ע"פ הטבע כי ירדה תורה לסוף דעת האדם שלא יהיה זכאי כל כך שתבא רפואתו ע"י נס מן השמים. וע"כ אין שייך לומר דהאי קרא דרפא ירפא קמ"ל מצוה, דאלו האדם זכאי אינו צריך לכך, ואדרבה היה צריך דוקא רפואה ע"י שמים. אלא דלפי דרכו של אדם רשות הוא לו, וע"כ הוה האידינא חיוב בדבר ומצוה היא כיון דלפי מעשה האדם חיותו תלוי בכך כן נ"ל נכון...

ח. רב אברהם יצחק קוק, עולת ראיה א' עמ' שצ

והנה האדם הוא יצור אורגני, דבקים וקשורים המה כחות גופו זה בזה וכחות נפשו זה עם זה ושניהם יחד בקשר אמיץ, ומי הוא האדם שיכול להתפאר ולאמר שידוע הוא את כל כחות הגוף והנפש, ואת יחושם ג"כ אל כחות העולם הכללי אשר מסביב. וא"כ אף אם ירפא במקצע האחד, הצר והקצר, אולי גורם השנוי הזה קלקולים רבים בעבר אחר, שהם שקולים כנגד התועלת היוצאת ברפואתו, ואין להחליט שתהי' הרפואה אמיתית. לכן באשר אין השכל מסכים אל הרפואה בהתחכמות האדם, והנסיון אמנם יורנו כי פעמים רבות תקלע חכמת הרפואה אל האמת, צריכים אנו להשכיל שגם השימוש בחכמת האדם ברפואה הוא אחד מפליאות ההנהגה האלקית, ואנו משיבים את הדבר אל

ההשגחה העליונה, כמו אותם הדברים שאין בנו שום יכולת להם בפעל כפינו, כי רק אתה ד' רופא נאמן אתה, שלפניך גלויים כל רזי הגוף והנפש ומסתריהם ויחושיהם ורפואתך אמת מבלי שתגרום הפסד למקצע אחר. אמנם אביי אמר שאין לנו לחוש את המסתרים של היחוסים, שאין עינינו רואות אותם, שאם כן כבר בטלת כל עמל האדם לתיקון החומרי והרוחני, כי יחוש בכל מה שהוא מתקן ומשכלל שמא גורם הוא בזה הפסד באיזה יחש נסתר, אלא כך היא המדה שאין ראוי לפקפק בה כלל, שהתורה נתנה רשות לרופא לרפאות בהיותו בקי במקצועו ו"אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות", ואין לפקפק בחששות של מסתרים להרפות ידי העמלים בתקונו של עולם...

הנוסח

ט. נוסח הברכה

ברוך אתה ד'?	אחרי המעשה	בתוך הברכה	
X	רופא חנם	נאמן	גמרא, לגירסא דידן
X	רופא חולים	רחמן	בה"ג
כן	רופא חנם	חנם	רב עמרם גאון
X	רופא חנם	חנם	רי"ף
כן	רופא חולים	חנם	רמב"ם

י. ספר הלכות גדולות סימן א - הלכות ברכות פרק תשיעי עמוד פט

הנכנס להקזת דם אומר "יהי רצון מלפניך ד' אלקי שיהא עסק זה לי לרפואה ותרפאני כי קל רחמן אתה," וכי נפיק אומר "ברוך רופא חולים."

יא. סדר רב עמרם גאון (הרפנס) ברכות ובקשות

הנכנס להקזיז דם אומר "יהי רצון מלפניך ד' אלקי שיהא עסק זה לרפואה ותרפאני כי רופא חנם אתה." וכשיוצא אומר "ברוך אתה ד' רופא חנם."

יב. רי"ף מסכת ברכות דף מד עמוד א

הנכנס להקזיז דם אומר "יהי רצון מלפניך ד' אלקי שיהא עסק זה לי לרפואה כי רופא חנם אתה." וכד נפיק מאי מברך? אמר רבא: "ברוך רופא חנם."

יג. רמב"ם הלכות ברכות פרק י הלכה כא

הנכנס להקזיז דם אומר "יהי רצון מלפניך ד' אלקי שיהא עסק זה לי לרפואה כי רופא חנם אתה." וכשיצא אומר "ברוך אתה ד' רופא חולים."

יד. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רל סעיף ד

הנכנס להקזיז דם, אומר "יהי רצון מלפניך ד' אלקי שיהא עסק זה לי לרפואה כי רופא חנם אתה." ולאחר שהקזיז, יאמר, "ברוך רופא חולים."

הערות פרקטיות

טו. נשמת אברהם או"ח רל (א) PDF pg. 211

טז. ספר תשב"ץ קטן סימן רמג

ושאלתי למהר"ם למה תפלת הדרך חותמת בברוך הואיל ואינה פותחת בברוך. ואמר לי שהוא מסמיך אותה לאחת מן הברכות הפותחות בברוך כגון לאחת מאותן ברכות של לשכוי בינה:

יז. נשמת אברהם או"ח רל (ג) PDF pg. 212